

Dániel Zoltán

A különleges jogrend helye, szerepe a katasztrófák elleni védekezésben, a kőbányai önkormányzat Covid–19-járvány miatti tevékenysége tükrében

Bevezetés

A témaválasztás indoklása

A polgári, katasztrófavédelmi jogszabályi környezet megújulása következtében az önkormányzatoknál létrehozták a közbiztonsági referens feladatkörét.¹ Jómagam ezt a pozíciót 2012. április 1-je óta töltöm be a Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzatnál. A Nemzeti Védekezés Rendszerének helyi szintjén az önkormányzat és a polgármester áll,² továbbá „a polgármester a helyi katasztrófavédelmi feladatok végrehajtásának letéteményese”.³ A 2020 márciusában kihirdetett veszélyhelyzet⁴ ezért egy teljesen új, a hétköznapi működéstől eltérő környezetben követelte meg az önkormányzatoktól, a polgármesterektől és ezáltal a közbiztonsági referensektől is a helytállást a lakosság védelme érdekében. E megváltozott környezetben, Budapest Főváros X. kerület Kőbánya érdekében, 2020. március 11-étől napi szinten kellett helytállnia mindenkinek az önkormányzatban, és a beosztásának megfelelő vagy néha azon túlmutató mértékben dolgoznia a kerület 69 593 fős lakosságának⁵ védelme érdekében.

¹ 2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról (Kat.) 3. § (12), 15. § (2) bekezdés *j*) pont.

² Bonnyai Tünde – Rácz Réka – Mógor Judit (szerk.): *Az új katasztrófavédelmi szabályozás – jegyzet és jogszabálygyűjtemény – közbiztonsági referensek felkészítéséhez*. BM Országos Katasztrófavédelmi Igazgatóság, 2012. 15.

³ Bonnyai et al. (2012): i. m. 21.

⁴ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről.

⁵ A Kőbányai Önkormányzat népesség-nyilvántartása.

Mint közbiztonsági referens úgy vélem, a védekezés „végpontján” történő feladatok bemutatása, a kerületi veszélyhelyzeti intézkedések ismertetése, a megtett védelmi, védekezési lépések leírása, adatokkal való alátámasztása és azok kiértékelése hasznos információkkal és tapasztalatokkal szolgálhat a jövőre nézve a még hatékonyabb, még felkészültebb polgári védelmi, lakosságvédelmi feladatok ellátását illetően. Az első különleges jogrendi időszak tapasztalatainak levonása egy esetleges második hullám⁶ elleni védekezés vagy más egyéb lakosságvédelmi feladatokra való tervezés, szervezés hatékonyságát növelheti. Ahogyan azt a jogszabály is megfogalmazza, a „polgári védelem olyan össz-társadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, melynek célja [...] a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása [...]”⁷

A kutatás célkitűzései

Célom, hogy dolgozatomban bemutassam, hogy a 2012. január 1-jén hatályba lépett új katasztrófavédelmi jogi szabályozó esetében országos szinten első alkalommal kihirdetett különleges jogrend, nevezetesen a veszélyhelyzet milyen változásokat, feladatokat hozott a Kőbányai Önkormányzat működésében, az Önkormányzat milyen lépéseket tett meg a lakosság védelme érdekében.

Tanulmányomban a védekezésnek három nagyobb részét kívánom alaposabban megvizsgálni. Az első a lakosságvédelmi feladatok ellátásába bevonható segítség forrása, ezen belül is a köteles települési polgári védelmi szervezet, az önkéntes mentőszervezetek, valamint a lakosság köréből toborzott önkéntesek.

A második a segítséget kérő lakossággal kapcsolatos feladatoké, amelyek körébe olyan kerületi lakosok tartoznak, akik vagy koruk, vagy egészségi állapotuk miatt az önkormányzat segítségére szorultak. A harmadik a hatósági házi karanténba került személyekkel kapcsolatos feladatoké, a számuk alakulása a védekezés során.

A dolgozatomban vizsgált önkormányzati védekezési tevékenység az első hullám alatti védekezés adatait használja fel, a hipotéziseimet ezen adatok kiértékelésével vizsgálom. A Kőbányai Önkormányzat a Covid-19-járvány első hullámában 2020. március 11-étől 2020. június 2-áig védekezett a dolgozatban szereplő eszközökkel.

⁶ A témaválasztás és a hipotézisek felállításának időpontja 2020 márciusa, így a második hullám még esetleges volt.

⁷ Kat. 3. § (20) bekezdés.

A hipotézisek megfogalmazása

1. Feltételezésem szerint egy esetleges második hullámnál,⁸ hasonló országos intézkedések mellett, az önkormányzatok saját állománnyal, úgy, hogy a mindennapi feladatvégzést is el kell látni, képtelenek lesznek a megnövekedett feladatokkal megbirkózni, így szükségessé válik megvizsgálni, milyen bevonható segítség áll az önkormányzatok rendelkezésére. Meglátásom szerint az egyik ilyen lehetőség a települési köteles polgári védelmi szervezet, a másik pedig az önkéntes mentőszervezet, természetesen a lakosság köréből toborzott önkéntesek mellett. Úgy gondolom, jelen veszélyhelyzetben a települési köteles polgári védelmi szervezet alkalmazása nem lehetséges annak megbonyolított jogi folyamatai miatt, továbbá a tagok kiképzettsége is hiányos ilyen helyzetekre, valamint a köteles polgári védelmi szervezet állománytáblájában kifejezetten járványügyi veszélyhelyzettel kapcsolatban alkalmazható szakalegység(ek) nem található(k), eltekintve a kevés, biológiai vagy vegyi területen tevékenykedő gazdasági szereplő munkahelyi polgári védelmi szervezeteinek vegyi alegységeitől. Úgy vélem, a civil szférából érkező önkéntes mentőszervezetek segítségére való támaszkodás jobb, gyorsabb és hatékonyabb megoldás lehet az önkormányzatok számára.
2. A segítséget kérő lakossággal kapcsolatban úgy vélelmezem, hogy a lakosság nagy része igényelni fogja az Önkormányzat feladatául szabott segítségnyújtást, mert sajnos az elmúlt évtizedek tapasztalata azt mutatja, hogy az emberek az atyáskodó, gondoskodó, őket mindenben kiszolgáló államban, közigazgatásban „hisznek”.⁹ A kerületben a kormányrendeletben megszabott korcsoportokban,¹⁰ vagyis a 70. életévüket betöltötték esetében az összlakosság szám 8953 fő, amelyből a férfiak száma 3085 fő, a nőké pedig 5868 fő.¹¹ A kormányrendelet-

⁸ A témaválasztás és a hipotézisek felállításának időpontja 2020 márciusa, így a második hullám még esetleges volt.

⁹ KSH: *Szociális statisztikai évkönyv 2018*. Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2019a. 97–170.

¹⁰ 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről, 2. §.

¹¹ Kőbányai Önkormányzat népesség-nyilvántartása.

változással megváltozott korcsoportban,¹² ahol már a 65. életévüket betöltötteket kellett figyelembe venni, az összlakosság szám 14 810 fő, ebből 5398 fő a férfi és 9412 fő a nő. Ezek alapján úgy gondolom, a nők száma magasabb lesz a férfiakénál a segítségkérők tekintetében, viszont a számok alapján a férfiak esetében magasabb segítségkérési százalékot várok az önellátás megkönnyítése tekintetében, amit az idős állampolgárokkal való személyes beszélgetéseimre alapozok a kerületben eltöltött egy évtizedes védelmi referenci munkám tapasztalatait összegezve.

3. Továbbá úgy feltételezem, hogy az Önkormányzat felhívására nagyobb számban fognak jelentkezni önkéntesek, amely feltevésemet szintén az elmúlt évek nagyobb katasztrófái kapcsán megjelenő összetartásra alapozom. A 2013-as, Dunán megjelenő árvíz elleni védekezésben országosan közel 37 ezer civil vett részt,¹³ ez az ország teljes lakosságára vetítve 0,37%-os civil önkéntességi arányt jelent.

Ezek alapján úgy vélem, jelen helyzetben Kőbányán is várhatóan 0,3-0,4%-os lesz az önkéntesek jelentkezése, ami a kerület vonatkozásában 210–280 önkéntest jelentene. Továbbá úgy gondolom, a jelentkező önkéntesek többsége nő lesz, lévén társadalmunkban inkább a nőkre jellemző a gondoskodás, az önzetlen segítségnyújtás.¹⁴

4. A hatósági házi karanténosok tekintetében úgy feltételezem, hogy a külföldről való hazautazások,¹⁵ illetőleg az áruszállítmányok¹⁶ beérkezését követő járványügyi megfigyelésre kötelezettek között nagyobb arányban lesznek a tízes és ötvenes közötti korcsoportokba tartozó személyek, amit arra alapozok, hogy e korcsoportok képviselői azok, akik leginkább részt vesznek külföldi utazásokon, és ezekből a korcsoportokból kerülnek ki

¹² 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról, 6. § (1) bekezdés.

¹³ BM OKF: *Az Árvíz – számokban* (2013. június 15.).

¹⁴ Kozma Luca: *Mintakövetés, genetikai örökség vagy társas alkalmazkodás – Biológiai és társas hatások a férfi nemi szerep és viselkedés kialakulásában*. Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2019. 20.

¹⁵ KSH: Nemzetközi utazások 2019. III. negyedév. *Statisztikai Tükör*, 2019c. december 6. 4.

¹⁶ KSH: Szállítási teljesítmények 2019. III. negyedév. *Statisztikai Tükör*, 2019b. november 28. 1.; 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet az élet- és vagyónbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről, 3. §.

A különleges jogrend helye, szerepe a katasztrófák elleni védekezésben...

az árufuvarozásban dolgozók, de a külföldi új élet kezdéséből a sikertelenség és/vagy járvány miatt hazatérők is.¹⁷

A nemek megoszlásának tekintetében úgy vélem, az árufuvarozásból, valamint a külföldön végzett építőipari, fizikai munkákból hazatérő honfitársaink esetében tapasztalható férfi nem túlsúlyából adódóan a férfiak irányába billenő „nemi mérleg” lesz megfigyelhető a hatósági házi karanténok tekintetében.

A védelmi igazgatás szerepe, működése és a helyi szint első lépései

A különleges jogrend szerepe a védelmi igazgatásban

Ahogy Till Szabolcs ezredes fogalmaz: „A különleges jogrend az alkotmányos szabályozás különös része, a békétől, általánosabban az állami működés általános szabályaitól eltérő időszakok bővített eszköztárú kezelésének joga.”¹⁸ A különleges jogrendelet az Alaptörvényben kell rögzíteni, mert ezek olyan események kezelésére szolgáló jogrendelet, amelyek pont az Alaptörvényben rögzítettektől engednek eltérni.¹⁹

A 2020 márciusában a Kormány által kihirdetett²⁰ veszélyhelyzet egy ilyen különleges jogrendi helyzet.²¹ Veszélyhelyzetet a Kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, ezek következményeinek elhárítása érdekében hirdethet ki.²²

A Kormány ezért, a WHO által világjárvánnyá minősített,²³ Covid-19 néven ismertté vált megbetegedés, a később SARS-CoV-2 néven regisztrált vírus okozta járványügyi veszélyhelyzet miatt,²⁴ az élet- és vagyonbiztonság megőrzése érdekében hirdette ki a veszélyhelyzetet.²⁵

¹⁷ KSH: *Népmozgalom, 2019* (é. n.).

¹⁸ Till Szabolcs: Különleges jogrend. In Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2019. 1.

¹⁹ Halász Iván (szerk.): *Alkotmányjog*. Budapest, Dialóg Campus, 2018.

²⁰ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet.

²¹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.) 53. cikk.

²² Alaptörvény 53. cikk (1) bekezdés.

²³ WHO: *WHO Characterizes COVID-19 as a Pandemic 11 March 2020* (2020. március 11.).

²⁴ WHO: *Falsified Medical Products, Including In Vitro Diagnostics, that Claim to Prevent, Detect, Treat or Cure Covid-19* (2020. március 31.).

²⁵ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 1. §.

Veszélyhelyzeti időszakokban korlátozni lehet az emberi jogokat, a nyilvánosságot, valamint az államszervezet működésének alapvető szabályaitól, többek között a hatalommegosztás elvétől való eltérést is meg lehet tenni.²⁶

Ellenben az Alaptörvény alkalmazásától – és egyebek között az élethez és az emberi méltósághoz való jogtól, az ártatlanság véelmétől – eltekinteni még ebben a jogrendi helyzetben sem lehet.²⁷ Mivel járványügyi veszélyhelyzetről beszélünk, kiemelném, hogy az orvosi vagy tudományos kísérlet önkéntes hozzájárulás nélküli végzésének tilalma szintén nem ignorálható egyetlen különleges jogrendi helyzetben sem.²⁸

A Kormány által kihirdetett veszélyhelyzet során az adott különleges jogrendi helyzetre vonatkozó sarkalatos törvény erre vonatkozó szakaszai a mérvadóak a részletek tisztázását illetően.²⁹ A Kormány által ezen időszakban hozott, a veszélyhelyzet kezelésével kapcsolatos rendeletek 15 napig maradnak hatályban, kivéve akkor, ha ezt az Országgyűlés felhatalmazásával a Kormány meghosszabbítja,³⁰ de a veszélyhelyzet megszűnésével mindenképpen hatályukat veszítik.³¹

A veszélyhelyzet kihirdetésére vonatkozó sarkalatos törvény³² veszélyhelyzet idején az önkormányzatok működését is szabályozza, részletekbe menően. A hivatásos katasztrófavédelmi tevékenységirányítás kizárólag szakmai irányítást jelent, a feladat-végrehajtás marad az önkormányzati állomány hatáskörében.³³ Továbbá a veszélyhelyzetben a települési önkormányzat képviselő-testületének feladat- és hatáskörét a polgármester gyakorolja. Ennek keretében nem foglalhat állást önkormányzati intézmény átszervezéséről, megszüntetéséről, ellátási, szolgáltatási körzeteiről, ha a szolgáltatás a települést is érinti.³⁴ Valamint a különleges jogrendi időszakban alkotott kormányrendelet a polgármester és a jegyző hatáskörébe tartozó államigazgatási feladatot is megállapíthat.³⁵ Továbbá veszélyhelyzetben elrendelhető az ideiglenes polgári védelmi szolgálat ellátása, vagyis a köteles polgári védelmi szervezetek alkalmazása.³⁶

²⁶ Halász (2018): i. m. 167.

²⁷ Halász (2018): i. m. 167.

²⁸ Halász (2018): i. m. 167.

²⁹ Alaptörvény 53. cikk (2) bekezdés.

³⁰ Alaptörvény 53. cikk (3) bekezdés.

³¹ Alaptörvény 53. cikk (4) bekezdés.

³² Kat.

³³ Kat. 46. §. (3) bekezdés.

³⁴ Kat. 46. §. (4) bekezdés.

³⁵ Kat. 47. §. (2) bekezdés.

³⁶ Kat. 51. §. (1) bekezdés.

A különleges jogrend helye, szerepe a katasztrófák elleni védekezésben...

A fenti részletezésben leírtak ellenére a 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet nem katasztrófa helyzetként értékelte a járványveszélyt,³⁷ ezért a polgármesterektől a helyi védekezés szakmai irányítását nem vették át a hivatásos katasztrófavédelem szakemberei, hanem a polgármesterek kezében hagyták a teljes helyi védekezés irányítását.

A kőbányai védekezési lehetőségek, kezdeti intézkedések

A kihirdetett különleges jogrend olyan jogszabályi helyzetet hozott létre, amely eltér az önkormányzat mindennapos tevékenységének jogi szabályozásától. Az új jogi környezetet meg kellett ismernie a kerület vezetésének, operatív törzsének, hogy a jogi szabályzóknak megfelelően láthassa el a kerület védelmi feladatait. A közbiztonsági referensnek meghatározó szerepe van ebben a helyzetben. A közbiztonsági referens a felkészülés időszakában részt vesz a település veszélyelhárítási tervének elkészítésében.³⁸ Továbbá feladata, hogy felkészüljön a lakosságvédelmi tájékoztatók kiadására is, amelyekben tájékoztat, utasít.

1. ábra: Különfőmenű tájékoztatók almenükkel a koronavírusról az önkormányzat honlapján a gyorsabb és könnyebb lakosságtájékoztatás végett

Forrás: kobanya.hu

³⁷ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 1. §.

³⁸ 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról, 77. §. (1) bekezdés a) pont.

A különleges jogrend idején megszülető kormányrendeletek a védekezést a települések polgármestereire bízták,³⁹ akik munkáját hol szigorúbban, hol engedékenyebben szabályozták.

A Kőbányai Önkormányzat Operatív Törzse több főosztály együttműködésében létrehozott egy olyan rendszert, amely a rászorulóknak nyújtott segítséget, és ezzel párhuzamosan létrehozott egy olyan felületet, amellyel a segíteni szándékozó kerületi lakosokat vonta be védekezési feladataiba (1. ábra). E tevékenységet úgynevezett *flyereken* terjesztette hagyományos papíralapon, de az internetes honlapján és több Facebook-csatornán is eljuttatta a kerületi lakossághoz.

Ezenfelül számos lakossági tájékoztatót jelentettünk meg a honlapunkon és az önkormányzat többi elektronikus és írott médiumán keresztül, valamint minden lakosunknak a kerületben eljuttatunk a postaládájába egy járványügyi tájékoztató anyagot, amelyet a kerületi bezárt intézmények dolgozói mint regisztrált önkéntesek terjesztettek.

2.. ábra: A kerület számos tömegközlekedési megállója közül az egyik, amelybe az önkormányzat „Vírus Etikett” óriásplakátot helyezett ki

Forrás: a szerző felvétele

³⁹ 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 3. §, 4. §, 8. §.

A védekezésbe bevonható segítség

A közbiztonsági referens feladatait a védekezés időszakában is pontosan megfogalmazza a jogszabály.⁴⁰ Ennek értelmében a kerületi Operatív Törzs az én feladatokként szabta meg a kerületben a rászorulókat, a segítségkérőket, valamint a segítséget nyújtó önkéntesek regisztrálását, koordinálását. Továbbá az én feladatomból volt a kapcsolattartás a rendőrséggel, a katasztrófavédelemmel és a járási hivatallal is.

A védekezési feladatok ellátásába a vezetés utasítása szerint kerületi önkénteseket kellett bevonni, de ennek a feladatnak az elvégzésével párhuzamosan a települési köteles polgári védelmi szervezet alkalmazását is meg kellett vizsgálni.

Települési Köteles Polgári Védelmi Szervezet

A katasztrófavédelem új törvényi szabályozása a korábbi jogszabályokban felsorolt polgári védelmi feladatok többségét átemelte, folytatta. Ezek közé tartozott a polgári védelmi szervezetek létesítésére vonatkozó szabályozás.⁴¹

A településeken úgynevezett köteles polgári védelmi szervezeteket kell létrehozni, amennyiben a kockázatbecslést követően a település besorolása ezt indokoltá teszi.⁴² A polgári védelmi szervezetek létrehozásának célja a törvény értelmében, hogy az a „személyi állománya útján az e törvényben [2011. évi CXXVIII. törvény] meghatározott, valamint fegyveres összeütközés idején végrehajtandó polgári védelmi feladatokat lát el”.⁴³

A kihirdetett veszélyhelyzet nyolcadik napján érkezett a hivatásos katasztrófavédelem oldaláról az első megkeresés, telefonon, hogy helyezzem készenlétbe a települési köteles polgári védelmi szervezet megalakítási tervét.

A polgári védelmi szervezetekbe beosztott személyek kiképzése, felkészítése, gyakorlatoztatása elengedhetetlen a biztonságos és szakszerű munkavégzésükhöz. A kiképzés célja a természeti, a civilizációs és egyéb eredetű katasztrófák, veszélyhelyzetek megelőzése, az elhárításra és a helyreállítás során jelentkező

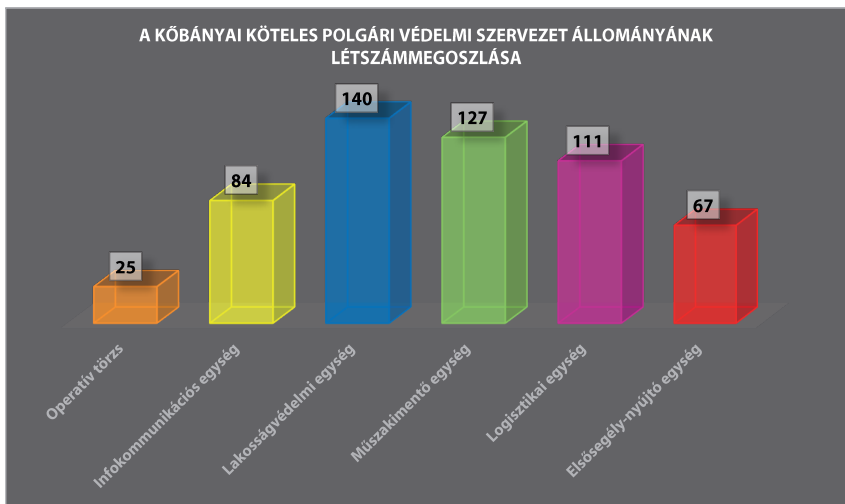
⁴⁰ 234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet, 77. §. (2) bekezdés.

⁴¹ Muhoray Árpád: A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben. *Hadmérnök*, 12. (2017), 2. 198.

⁴² Kat. 63. §. (1) bekezdés.

⁴³ Kat. 3. §. (21) bekezdés.

feladatok végrehajtására való felkészülés, továbbá bekövetkezés esetén a káros következmények lehető legkisebbre csökkentése.⁴⁴

3. ábra: A kőbányai települési polgári védelmi szervezet megalakulási tervében szereplő létszám megoszlása a szakalegységekben

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

A települési polgári védelmi szervezetekkel kapcsolatos kiképzési, gyakorlatoztatási, alkalmazási, védőfelszereléssel, -ruházattal, eszközökkel való ellátási költség minden esetben a kiképzés vagy a gyakorlat elrendelőjét terheli.⁴⁵ A polgári védelmi szervezetekkel kapcsolatos sarkalatos törvény ennek a költségnek a fedezetét a katasztrófavédelmi hozzájárulás beszedésével kívánta biztosítani,⁴⁶ ám a törvénynek ezt a szakaszát 2012. június 30-ától törölték,⁴⁷ így az anyagi fedezete a polgári védelmi szervezeteknek, meglátásom szerint, nincs megfelelően biztosítva, lévén ennek többmilliós költségét az önkormányzatok saját költségvetésükből kigazdálkodni, ráfordítani nem tudják. Emiatt a köteles polgári

⁴⁴ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet, 46. §.

⁴⁵ 62/2011. (XII. 29.) BM rendelet, 44. §.

⁴⁶ Kat. 77. §.

⁴⁷ 2012. évi LXXII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény módosításáról, 1. §.

védelmi szervezetek kiképzése, gyakorlatoztatása az ország szinte egészének területén nem történt meg, és nem is fog megtörténni. Ennek alapján a köteles polgári védelmi szervezetek munkájára, segítségére számítani jelen helyzetben nem lenne célravezető és bölcs lépés. Ezzel szemben az önkéntességre, az önkéntes mentőszervezetekre való támaszkodás már sokkal inkább a megfelelő döntés lenne, meglátásom szerint.

Míg a köteles polgári védelmi szervezet alkalmazása több napba, akár hétbe is telhet, ha beleszámolom azt az időt is, ameddig a megalakítási tervben szereplők adatait pontosítják az alkalmazáshoz szükséges dokumentum kiállításához és postázásához, addig az önkéntes mentőszervezetek alkalmazása sokkal könnyebb és gyorsabb, főleg abban az esetben, ha az önkormányzatnak együttműködési megállapodása is van az adott önkéntes mentőszervezettel.

Összegezve a hivatásos katasztrófavédelem részéről érkezett feladatszabást, amely a köteles polgári védelmi szervezetek alkalmazásának előkészítésével kapcsolatban érkezett, úgy gondolom, sokkal nagyobb segítség volt, és sokkal nagyobb segítség lesz a jövőben is az önkéntes mentőszervezet és az önkéntes állampolgár, mint a köteles polgári védelmi szervezetbe beosztott lakos. Ahogy dr. Muhoray Árpád nyá. pv. vezérőrnagy úr fogalmaz, „a békeidejű katasztrófák kezelésében [a magyar polgári védelem] egyre nagyobb mértékben épít az állampolgárok önkéntességére”.⁴⁸

Önkéntes Mentőszervezet

A köteles polgári védelmi szervezet alkalmazhatóságának körülményességével szemben az önkéntes mentőszervezetek sokkal gyorsabban, sokkal egyszerűbben alkalmazhatók. Kőbányán 2005 óta működik egy nemzeti minősítéssel rendelkező önkéntes mentőszervezet, a Dr. Sztanek Endre Alapítvány. Az alapítvány önkéntesei (4. ábra) közül többeknek van radiológiai, biológiai, vegyi mentesítő képesítése, így ők készen álltak, hogy az önkormányzat megkeresésére részt vegyenek a kerületi fertőtlenítési munkálatokban. Az alapítvány további önkéntesei, akik ilyen végzettséggel nem rendelkeztek, egyénenként, saját döntésük alapján jelentkeztek már március közepén önkéntesnek az önkormányzatnál, hogy szabadidejükben segítsék a kerületi rászoruló, segítségkérő személyeket.

⁴⁸ Muhoray (2017): i. m. 200.

Meglátásom szerint a fentebb említett, köteles polgári védelmi szervezeteket érintő problémákat felismerve, a törvényi szabályozásoknak, módosításoknak eleget téve és a haza védelmét, Magyarország biztonságát is szem előtt tartva a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság is meglátta az önkéntes mentőszervezetekben lévő potenciált a köteles polgári védelmi szervezetek mellett, és ezen önkéntes szervezetek megalakítását, gyakorlatoztatását, kiképzését, pályázatok útján eszközökkel ellátását helyezte előtérbe, így biztosítva azt a kiképzett és hasznos, civil szférából érkező emberállományt, amely a hivatásos katasztrófavédelmi szerv segítségére lehet azokban az esetekben is, amelyekben a törvény megalkotásakor a köteles polgári védelmi szervezetbe beosztottaknak kellett volna helytállniuk. A katasztrófavédelmi hozzájárulás megszüntetésével kieső összeget az önkéntes mentőszervezetek az adó 1%-ából befolyó támogatásokból, vállalatok és önkormányzatok, valamint magánszemélyek adományaiból, támogatásaiból pótolják a katasztrófavédelem nemzeti rendszerébe.

4. ábra: A Dr. Sztanek Endre Alapítvány önkéntesei az első nemzeti minősítő gyakorlatuk előtt, 2014
Forrás: Dr. Sztanek Endre Alapítvány, fotó: Kántor Zsófia

A különleges jogrend helye, szerepe a katasztrófák elleni védekezésben...

Ezt a meglátást támasztja alá a Covid–19-járvány miatti védekezés során Kőbányán megvalósult együttműködés az önkormányzat és az önkéntes mentőcsoport között.

Az önkormányzat lakosságvédelmi intézkedései Kőbányán

Lakossági önkéntesek bevonása a védekezésbe

A kötelezően önkormányzati feladattá vált lakosságellátást önkormányzatunk önkéntesek bevonásával igyekezett megoldani. Az önkormányzat 2020. március 17-étől kezdte meg az önkéntesek regisztrálását, adatbázisuk felépítését abból a célból, hogy a kerületi rászorulókat 2020. április 18-ától megkezdett regisztrálását követően el tudjuk látni a felmerülő igényeket a bevásárlás, a gyógyszerkiváltás, a postai ügyintézés és – gondolva a házi kedvencekre is – a kutyasétáltatás terén.

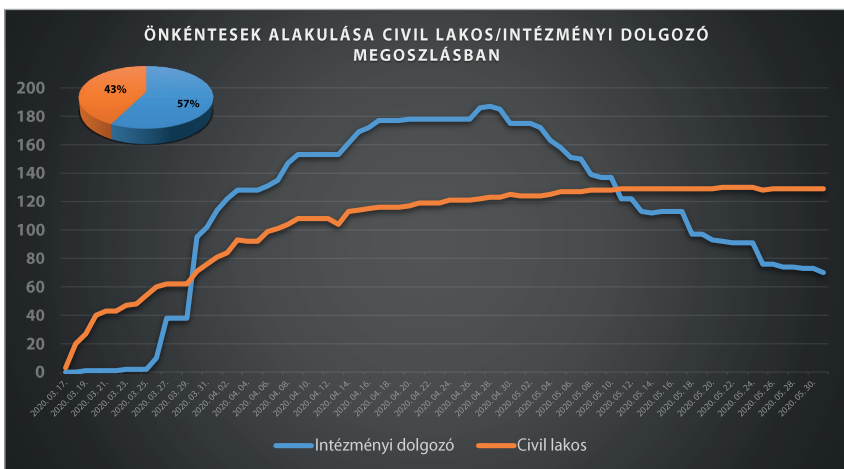

5. ábra: A regisztrált önkéntesek nemi megoszlása

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

2020. április 1-jével elérkezett a bölcsődei és óvodai intézmények bezárásának ideje, és a kerületi vezetés úgy döntött, hogy a bölcsődék és az óvodák zárva tartása alatt önkéntesként segítsék az intézményi dolgozók az önkormányzat feladatellátását. Ez tömeges jelentkezéshez vezetett, ami jelentősen hatott a nemek arányára is. Az intézményi dolgozóink tömeges önkéntes regisztrációját jól szemlélteti a 6. ábra, amely a civil lakosság köréből és az intézményi dolgozóink köréből érkező önkéntesek változását és megoszlását mutatja.

A 2020 áprilisának végén megjelent kormányhatározat értelmében történt változások, az ügyeleti rendszerben való intézménynyitás,⁴⁹ amely a kormányhatározatban megjelölt kritériumoknak⁵⁰ megfelelő gyermekek részére tette kötelező önkormányzati feladattá ezt, jelentős hatással volt az önkormányzat önkénteseinek létszámára és összetételére. Az ügyeleti rendszerben önkormányzatunk intézményei megnyitottak, ennek eredményeképpen viszont a 6. ábra „Intézményi dolgozó” adatsorának görbéjén szabad szemmel is jól látható módon a regisztrált intézményi dolgozóink az ügyeleti feladatok növekedésével arányosan sorra mondták vissza az önkéntes tevékenységüket.

6. ábra: Az önkéntesek regisztrációjának alakulása civil lakosok és intézményi dolgozók megoszlásában

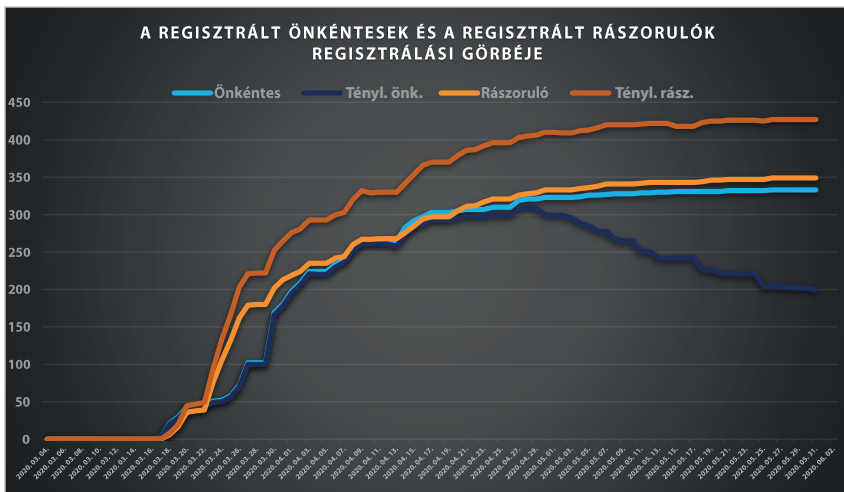
Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

Ez jelentősen megnehezítette az önkéntes feladatok ellátását, az önkéntesek megszervezésében egyre nagyobb hangsúly került az erőforrás-hatékonyságra, a korábbi „bőség zavarával” ellentétben. Az intézmények ügyeleti rendben való újrainvitásának eredményeképp május végére a tényleges önkéntesek száma majdnem a felére esett vissza.

⁴⁹ 152/2020. (IV. 27.) Korm. rendelet, 1. §. (1) bekezdés.

⁵⁰ 152/2020. (IV. 27.) Korm. rendelet, 1. §. (2) bekezdés.

Ezt a létszámbeli visszaesést (Tényleges önkéntes adatsor), a regisztrált segítségkérők (Tényleges rászoruló adatsor) lassan növekvő létszámát, valamint a védekezés utolsó időszakában az egyre táguló ollót jól szemlélteti a 7. ábrán lévő diagram.

7. ábra: A regisztrált önkéntesek és a regisztrált segítségkérők számának alakulása a védekezés időszakában

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

Az önkéntesek toborzásához alaposan átgondolt jelentkezési lapot kellett készítenünk, amelynek elsődleges célja az volt, hogy lássuk, hol, miben és kinek tud segíteni a jelentkező, de legalább ennyire fontos volt az is, hogy a segítséget kérő rászoruló is biztonságban legyenek a segítő önkéntestől, azaz ne válhassanak csalók áldozatává. Ezért a jelentkező önkénteseknél az érvényes jelentkezés feltételül szabtuk a személyazonosító okmányuk fényképes oldalának csatolt képét, valamint egy, az adataik kezelését jogilag számunkra lehetővé tevő⁵¹ adatkezelési nyilatkozatot is.

⁵¹ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről, 6. cikk (1) bekezdés a) pont; 2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról, 5. § (1) bekezdés a) pont; 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 2:48. §.

Sikeres regisztrációjukat követően pedig kiállítottunk számukra egy névre szóló digitális igazolást, amelyet kérésre akár a telefonjuk kijelzőjén is fel tudtak mutatni a segítségkérőnek, hogy azzal igazolják magukat. Ennek az igazolásnak a léte és arra, hogy joga van elkérni azt az önkéntestől, minden segítségkérőnek felhívtuk a figyelmét.

Azt gondolom, az átgondolt és előrelátó toborzásunknak köszönhetően egy önkéntesünk sem élt vissza a segítségkérők bizalmával, bizalmatlanság nem merült fel egyetlen kiközvetített önkéntes és regisztrált segítségkérő között sem.

Önkormányzatunk az önkéntesekből álló segítségkérők ellátási rendszerének szervezését, a kormányzati intézkedésekkel összhangban,⁵² 2020. június 2-áig tartotta fenn, de ezt követően sem engedte el a segítségre szoruló kerületi lakosok kezét. A kerület polgármestere a 2020. május 26-án kelt, az ellátást igénylő lakosoknak címzett levelében tájékoztatta őket arról, hogy aki úgy érzi, hogy kora vagy egészségi állapota miatt továbbra is szüksége van segítségre a rendes ellátások keretei között, forduljon bizalommal a Bárka Kőbányai Humánszolgáltató Központhoz, és igényelje a házi segítségnyújtást. Ennek a tájékoztatólevélnek a kézbesítése volt az önkénteseink utolsó feladata május utolsó hetében.

Az önkéntesek esetében azt feltételeztem a 2013-as, Dunán megjelenő árvíz elleni védekezés adataira alapozva, hogy jelen helyzetben Kőbányán is várhatóan 0,3–0,4%-os lesz az önkéntesek jelentkezése, ami a kerület vonatkozásában 210–280 önkéntest jelentene. Továbbá úgy véltem, hogy a jelentkező önkéntesek többsége nő lesz, lévén társadalmunkban inkább a nőkre jellemző a gondoskodás, az önzetlen segítségnyújtás.⁵³

A védekezés ideje alatt összesen 333 fő regisztrált önkéntesnek az önkormányzatnál. Ez a lakosság szám 0,47%-át jelenti. Ám ebben benne vannak az önkéntességre kért intézményi dolgozók is. Az intézményi dolgozókat leszámítva 142 önkéntes jelentkezett, ami viszont már csak a 0,2%-ot éri el. Tehát ha az adatokból csak a szintiszta civil lakosságból érkező jelentkezéseket veszem értékelhetőnek, akkor a valóság elmaradt a feltételezésemtől. Ha azonban egy kis korrekcióval élek, és úgy végzem el a számítást, hogy az intézményi dolgozók felét hozzászámolom a civilekhez, azt feltételezve, hogy az erős ajánlás elmaradása esetén ennyien azért jelentkeztek volna maguktól is, akkor az már 237 önkéntest jelent, ami 0,34%-a a kerületi lakosságnak, így az általam várt és feltételezett 0,3–0,4% közötti érték közepében lenne a valóság.

⁵² 211/2020. (V. 16.) Korm. rendelet a fővárosi védelmi intézkedésekről, 1. § (1)–(2) bekezdés.

⁵³ Kozma (2019): i. m. 20.

Az adatok elemzéséből kiderült, hogy a civil lakosságból jelentkező önkéntesek körében 60% volt a nők, míg 40% a férfiak aránya, így a feltételezésem, hogy több nő fog jelentkezni, beigazolódtott, de ez a 20% értékkülönbség, amely 28 főt jelent, úgy gondolom, nem adja vissza azt a jelentősnek vélhető női túlsúlyt, amelyet a feltételezésemben vártam.

8. ábra: A civil lakosságból jelentkező önkéntesek nemi megoszlása

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

9. ábra: Az intézményi dolgozókból jelentkező önkéntesek nemi megoszlása

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

Az intézményi dolgozók közül jelentkező önkéntesek 94,77%-a volt nő, és csak 5,23%-a férfi, de ez az óvodapedagógusok, a dajkák, a konyhai kiszolgáló személyzet és a gondnoki, kertészeti feladatokat ellátók mennyisége okozta nemi eltolódás miatt nem is meglepő eredmény (8. és 9. ábra).

Az összes regisztrált önkéntes 80%-a volt nő, és csak 20%-a férfi, így az egyesített eredmény tekintetében azt az eredményt kaptam, amelyet a feltételezésemnél reméltem, vagyis jelentős, közel 70 fős különbség jellemezte a nemek arányát. De sajnos ez az összesített eredmény az intézményi dolgozók miatt ferdített adatokat mutat, így összességében kijelenthetem, hogy a feltételezésem a nemek megoszlásával kapcsolatban éppen csak megállta a helyét.

A segítségkérő rászorulóknak önkormányzati ellátásának módjai

A kihirdetett veszélyhelyzet⁵⁴ során kiadott kormányrendeletek először a 70 év felettieket sorolták a veszélyeztetett korosztályba,⁵⁵ de a kormány a védekezés előrehaladtával módosította a kijárási korlátozásokat, így vezették be a 9–12 óra közti időszakot a 65. életévüket betöltöttök számára, egészségük védelme érdekében.⁵⁶

Segítséget kérek!

Kérjük, hogy amennyiben Kőbánya területén, segítségre szorul a járványügyi helyzet miatt, az alábbi adatlap kitöltésével jelentkezzen az onkentes@kobanya.hu e-mail címen. A lapot kérjük, hogy olvashatóan, nyomtatott betűkkel töltsse ki!

Név: _____

Lakcím: _____

Mobil szám: +36-_____-_____

E-mail cím: _____

Születési év: _____

Miben kér segítséget:

☐ Bevásárlás	☐ Kutyasétáltatás
☐ Gyógyszerkiváltás	

Melyik napszakban: _____

Kérjük, figyelmesen olvassa el adatkezelési hozzájárulásával kapcsolatos tájékoztatónkat!
Aláírással igazolom, hogy:

- az adatkezelési tájékoztatót elolvastam
- hozzájárulok a megadott adataim kezeléséhez

Budapest, 2020. _____. _____. __________

A segítségkérő aláírása

10. ábra: A segítségkérők regisztrációs adatlapja

Forrás: Kőbányai Önkormányzat

⁵⁴ 40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet.

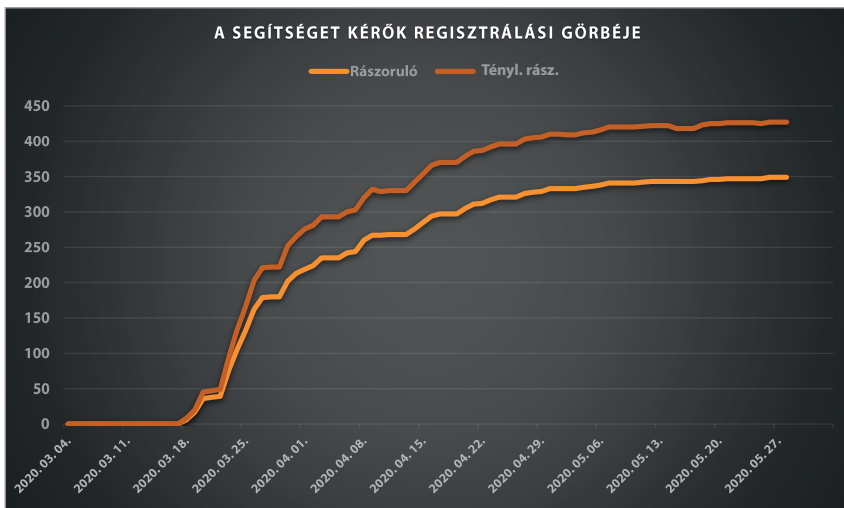
⁵⁵ 46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet, 2. §.

⁵⁶ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet, 6. §.

Önkormányzatunk, hogy eleget tudjon tenni lakosságvédelmi kötelezettségének, 2020. április 18-tól megkezdte a kerületi lakosság köréből a segítségkérők regisztrálását. A regisztrációt maga a rászoruló vagy közeli hozzátartozója tehetette meg egy erre külön létrehozott elektronikus levelezési címen (segitseg@kobanya.hu) vagy csak az ezeknek a hívásoknak a fogadására kijelölt önkormányzati vonalas telefonszámon (+36 1 4338 364).

Önkormányzatunk igyekezett segítséget nyújtani a regisztráltak számára bevásárlásban, gyógyszerkiváltásban, postai szolgáltatások intézésében, a kutyák sétáltatásában.

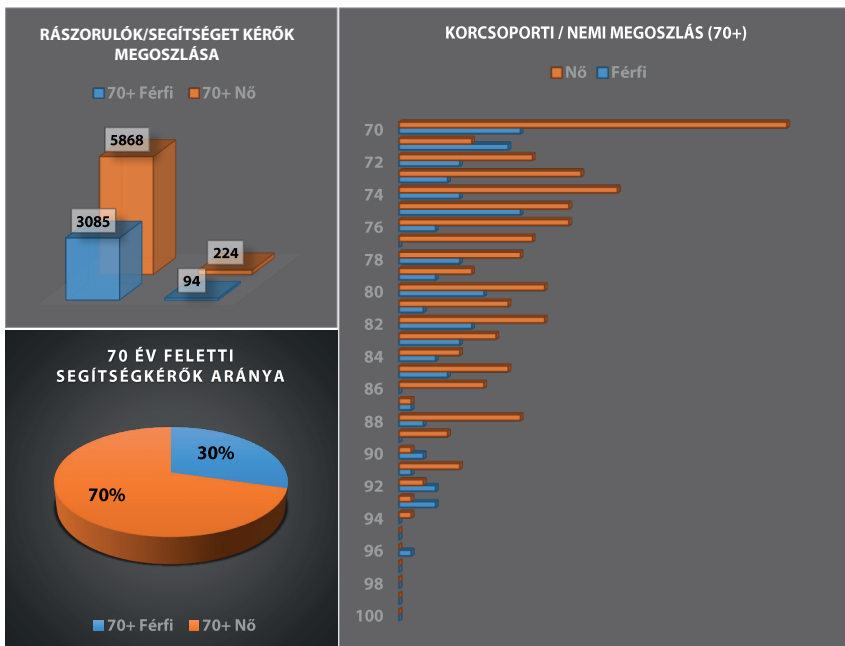
A regisztráció során felvett adatokat bizalmasan kezeltük, azok egyikét sem adtuk ki az önkénteseknek, az összekapcsolás egyeztetésekor csak az utcanév alapján vártuk a döntést az önkéntestől a vállalást illetően. Ezt követően visszahívtuk a segítségkérőt, és tájékoztattuk őt az önkéntesének a nevről és telefonszámáról, amelyet az önkéntesek által aláírt adatvédelmi nyilatkozat alapján a segítséget kérők részére kiadhattunk.

11. ábra: A regisztrált segítségkérők címének és létszámának alakulása a védekezés időszakában
Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

A segítségkérők regisztrációjának alakulását a 11. ábra szemlélteti. A „Rászoruló” adatsor mutatja a regisztrált segítségkérési címek alakulását, míg a „Tényleges

rászoruló” adatsor a címek mögött rejlő, tényleges segítséget kérő személyek létszámának változását.

12. ábra: A kerületi regisztrált segítségkérők aránya az összlakossághoz képest, valamint nemi és korcsoporthoz képest

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

A 70 év feletti korosztályában a kerületben 8953 fő él, amelyből a férfiak száma 3085 fő, a nőké 5868 fő.⁵⁷ Majd a kormányrendelet-változással megváltozott korcsoportban,⁵⁸ azaz a 65 év feletti korcsoportjában az összlakosság szám 14 810 fő, ebből 5398 fő a férfi és 9412 fő a nő.⁵⁹ Feltevésemben úgy gondoltam, a lakosság nagy része igényelni fogja az önkormányzat feladataul szabott segítségnyújtást, mert az elmúlt évtizedek tapasztalata azt mutatja, hogy

⁵⁷ A Kőbányai Önkormányzat népesség-nyilvántartása.

⁵⁸ 71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet, 6. § (1) bekezdés.

⁵⁹ A Kőbányai Önkormányzat népesség-nyilvántartása.

az emberek az atyáskodó, gondoskodó, őket mindenben kiszolgáló államban, közigazgatásban „hisznek”.⁶⁰ Továbbá azt is feltételeztem, hogy a nők száma magasabb lesz a férfiakénál a segítségkérők tekintetében, viszont a számok alapján a férfiak esetében magasabb segítségkérési százalékot vártam.

A 12. ábra megmutatja, hogy a márciustól tartó védekezési időszakban hány 70. életévét betöltött férfi és nő kért segítséget, és ez milyen arányban áll a 70 év feletti kerületi összlakosságsszámmal. Ez a diagramcsoport tartalmazza a választ minden feltevésemre, ezek elemzésével kiderül, hogy helytállók-e a feltételezésem.

A kerületi védekezés adataiból kiindulva, ahogyan azt a 13. ábrán szereplő diagram is mutatja a 70. életévüket betöltött lakosokkal kapcsolatban, a feltételezésem közül csak egy állta meg a helyét, vagyis jól feltételeztem, hogy több nő fog segítséget kérni, mint férfi. Minden egyéb feltételezésemnek teljesen ellentmondanak az adatok.

Először is a 70. életévüket betöltött lakosoknak csak a 3,55%-a fordult önkormányzatunkhoz, és kért segítséget. Ez a nagyarányú jelentkezésre vonatkozó feltételezésemet nem támasztja alá, mert a négy százalék alatti érték még jóindulattal sem nevezhető nagy aránynak.

Másodszor a 70. életévüket betöltött nők 3,82%-a, míg a 70. életévüket betöltött férfiak 3,05%-a kért segítséget. Ebből következik, hogy a férfiak esetében várt nagyobb százalékos arány esetében sem támasztják alá az adatok a feltételezésemet.

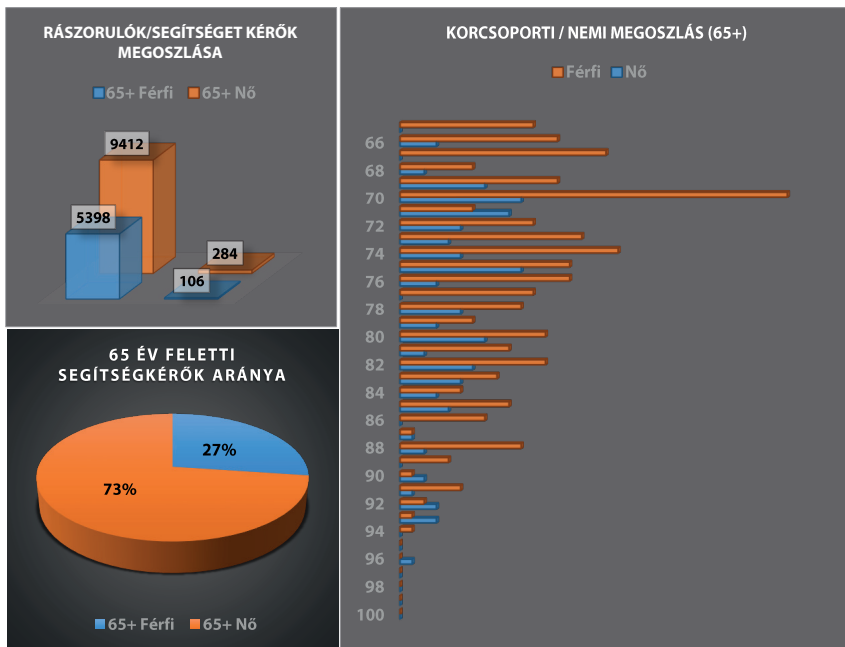
A 13. ábra a fentebb mutatott értékeket szemlélteti a 65. életévüket betöltöttök esetében.

A 65. életévüket betöltöttök esetében is csak ugyanaz a feltételezésem állja meg a helyét, amely a 70. életévüket betöltöttök esetében. A 65 év felettiiek esetében csak 2,63% fordult segítségért az önkormányzathoz, a férfiaknak mindössze 1,96%-a kért segítséget, míg a nőknek csak 3,02%-a. Ezek a számok a plusz ötvenyi korcsoport hozzáadásával nemhogy nőttek, hanem csökkentek, így a feltételezéseimtől még távolabb kerültek a valós adatok, mint a 70 év felettiiek esetében.

A védekezés előrehaladtával, a kormányzati intézkedésekkel összhangban,⁶¹ önkormányzatunk 2020. június 2-áig tartotta fenn a segítségkérők ellátásának önkéntes rendszerét, de ezután sem hagyta magára a segítségre szoruló kerületi lakosokat, ahogy azt már korábban említettem.

⁶⁰ KSH (2019): i. m. 97–170.

⁶¹ 211/2020. (V. 16.) Korm. rendelet, 1. § (1), (2) bekezdés.

13. ábra: A kerületi regisztrált segítségkérők aránya az összlakossághoz képest, valamint nemi és korcsoportai megoszlása

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

Hatósági házi karanténosok

A járványok fertőzésének, a járvány elhatalmasodásának megelőzése érdekében több eszközt is adnak a jogszabályok a védekezők kezébe. Ezek egyike a járványügyi elkülönítés, amely azt jelenti, hogy a fertőzőképesség tartamára a fertőző beteg elkülönítésére kell és lehet intézkedni,⁶² amely elkülönítésre sor kerülhet a fertőző beteg otthonában vagy tartózkodási helyén, amennyiben a beteg állapota ezt lehetővé teszi.⁶³ Azok a személyek, akik érintkeztek vagy érintkezhetnek

⁶² 1997. évi CLIV. törvény az egészségügyről (Eütv.), 63. § (1) bekezdés.

⁶³ Eütv 64. § (1) bekezdés.

A különleges jogrend helye, szerepe a katasztrófák elleni védekezésben...

e fertőző személyekkel, járványügyi megfigyelés vagy járványügyi zárlat alá helyezhetők (14. ábra).⁶⁴ Erről a döntésről határozatot kell hozni, amely azonnal végrehajtható,⁶⁵ és a zárlat alá helyezett személy ennek a határozatnak az értelmében nem hagyhatja el a zárlat helyszínét.⁶⁶

14. ábra: Hatósági házi karantén figyelmeztető felirata kiragasztva egy kőbányai lépcsőházban
Forrás: a szerző felvétele

A járványügyi zárlat szigorított, speciális megfigyelés,⁶⁷ amelynek ellenőrzésére a rendőrség hivatott,⁶⁸ és amely megszegése esetén szabálysértési eljárás lefolytatását vonja maga után.⁶⁹ Aki viszont e zárlati kötelezettség végrehajtását akadályozza, bűncselekményt követ el, amely három évig terjedő szabadságvesztéssel, csoportos elkövetés esetén egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel, halált okozó esetben kettőtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.⁷⁰ Mivel e zárlat alá helyezett személyek nem hagyhatják el a zárlat helyszínét, és nem biztos, hogy van olyan ismerősük, barátjuk, hozzátartozójuk, aki ez alatt az idő alatt biztosítani

⁶⁴ Eütv 65. § (1) bekezdés.

⁶⁵ Eütv 65. § (2) bekezdés.

⁶⁶ Eütv 67. § (2) bekezdés.

⁶⁷ Eütv. 67. § (1) bekezdés.

⁶⁸ 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 3. § (1) bekezdés *cb* pont.

⁶⁹ 2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről (Szabs. tv.) (új), 239. § (1) bekezdés *a* pont.

⁷⁰ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (Btk.) (új), 322/A. § (1) a), b), (2)–(3) bekezdés.

tudja a zárlat alá kerültek ellátását, a Kormány rendeletében az önkormányzatok feladatává tette e személyek ellátásának kötelezettségét is.⁷¹

A hatósági házi karanténosok létszámának alakulása

A kerületben járványügyi zárlat alá került személyekről is nyilvántartást vezetünk, egyrészt azért, hogy tudjunk velük számolni mint veszélyforrással, másrészt azért, hogy amennyiben ellátást kér bármelyikük az önkormányzattól mint erre kötelezettől,⁷² tisztában legyünk a helyzet súlyosságával, valamint hogy fel tudjunk készülni arra, hogy potenciálisan hány fővel bővül a segítségkérők létszáma a kerületben, illetve hogy a segítségkérésük időtartama mennyi napra szól. A hatósági házi karanténosokról kapott adatokat egy olyan digitális térképre vezettem fel a védekezés időszakában, amelyet a kerületi operatív törzs minden illetékes tagja a legfrissebb állapotában, online tudott megtekinteni.

A hatósági házi karanténosok napi létszámváltozását az alábbi két, egybefűzött diagram szemlélteti a 15. ábrán. A felső diagram a napi aktív hatósági házi karanténosok változásának görbéje, míg az alsó a napi aktív karanténosok változását mutatja negatív vagy pozitív irányba mutató mennyiséget szimbolizáló oszlopokkal.

A karanténosok nemi és korcsoporti megoszlása érdekes adatokkal szolgált. Feltételezésem szerint a karanténosok között nagyobb számban lesznek a tízes–ötvenes korcsoport képviselői, lévén ebben a korcsoportban jellemzőbb a külföldi utazásokon való részvétel,⁷³ továbbá e korcsoport tagjaiból kerül ki a belföldi és nemzetközi árufuvarozásban dolgozó gépjárművezetők többsége is,⁷⁴ és ide tartoznak azon honfitársaink is, akik a jobb megélhetés, az életük újrakezdése miatt külföldön keresték a boldogulást,⁷⁵ viszont a szülőföldjükre térnek vissza a remélt biztonság és a biztos orvosi ellátás reményében.

A nemek megoszlásának tekintetében a feltételezésem az volt, hogy a férfiak irányába billenő nemi túlsúly lesz megfigyelhető a karanténosok tekintetében.

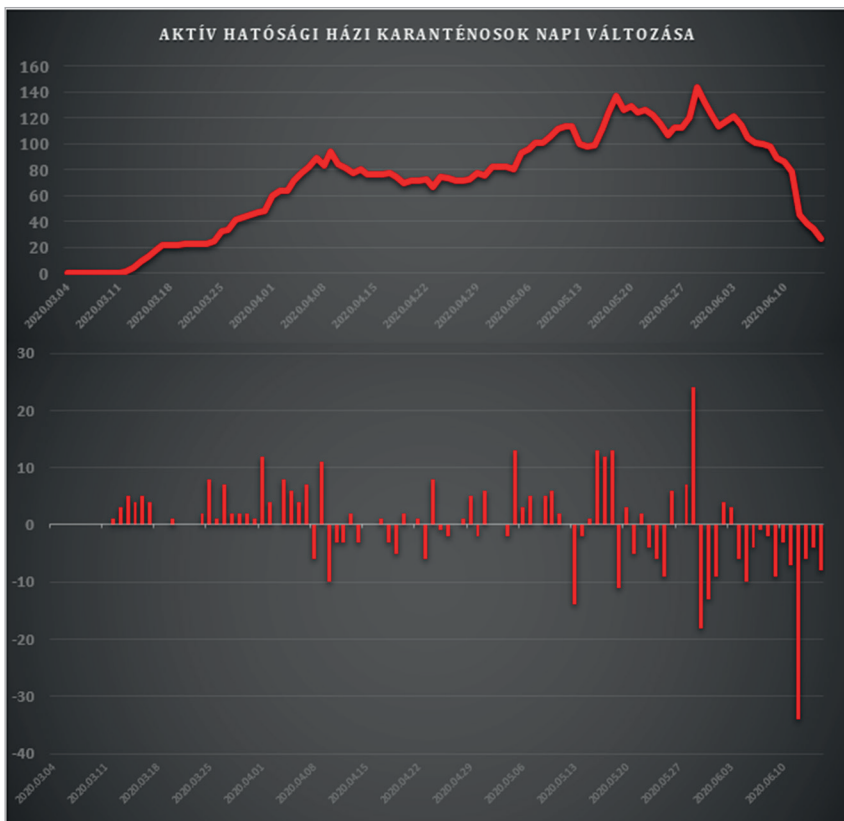
⁷¹ 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 3. § (2) bekezdés.

⁷² 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 3. § (2) bekezdés.

⁷³ KSH (2019b): i. m. 4.

⁷⁴ KSH (2019a): i. m. 1.

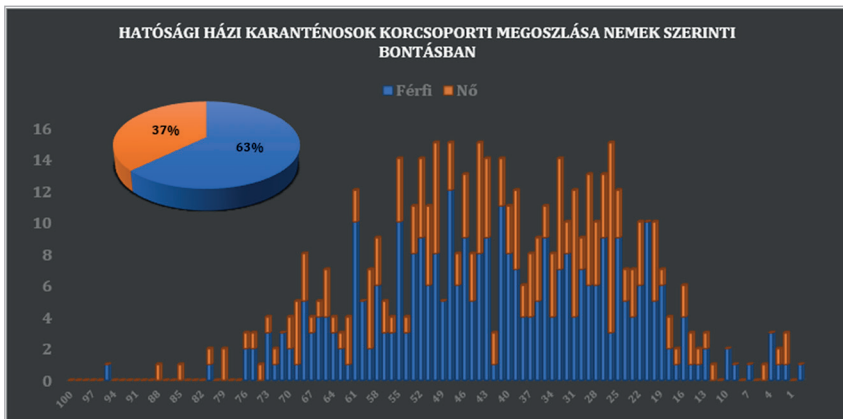
⁷⁵ KSH (é. n.): i. m.

15. ábra: Aktív hatósági házi karanténosok napi változása

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

A Kőbányán karanténba zárt személyek nemi, valamint korcsoportosi megoszlása a 16. ábrán mutatottak szerint alakult.

16. ábra: A hatósági házi karanténosok korcsoporti és nemi megoszlása

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

Az adatokból kitűnik, a hangsúly a húszas–hatvanas korcsoportoknál jelentkezik, így a feltételezésem nagyjából helytálló volt, egy korcsoporttal tér el a tényleges eredmény a feltételezésemtől. A nemek megoszlása a korcsoportokon belül és a karanténosok összességének tekintetében a férfiak irányába tolódik el (63%), ami a hím nem általam vélt túlsúlyát támasztja alá. Tehát a 16. ábrán lévő diagramból kiolvasható, hogy a hatósági házi karanténosok korcsoporti és nemi megoszlására vonatkozó feltételezésem beigazolódott, viszont a megoszlások okára a diagramban feltüntetett adatok nem szolgálnak válasszal.

A határátlépésből következő zárlatok elrendelésének adataiból valamivel árnyaltabb képet kaphatunk erről, de még ez sem tekinthető sem teljes igazolásnak, sem teljes cáfolatnak a feltételezésemmel kapcsolatban, ugyanis a határon való belépések oka továbbra is ismeretlen.

A 17. ábrán lévő diagramokon az országba történő belépés miatt kiadott körözéseket elrendelő rendőrkapitányságok⁷⁶ földrajzi elhelyezkedésének, valamint ezen emberek állampolgárságának elemzésével igyekszem pontosítani az adatokat.

⁷⁶ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről (Rtv.) 4. § (2); 13. § (1); 35/A. § (3) bekezdés; 67/2007. (XII. 28.) IRM rendelet a Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról, 1. §, 3. §; 1. melléklet; 2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról, 15. § (2) bekezdés.

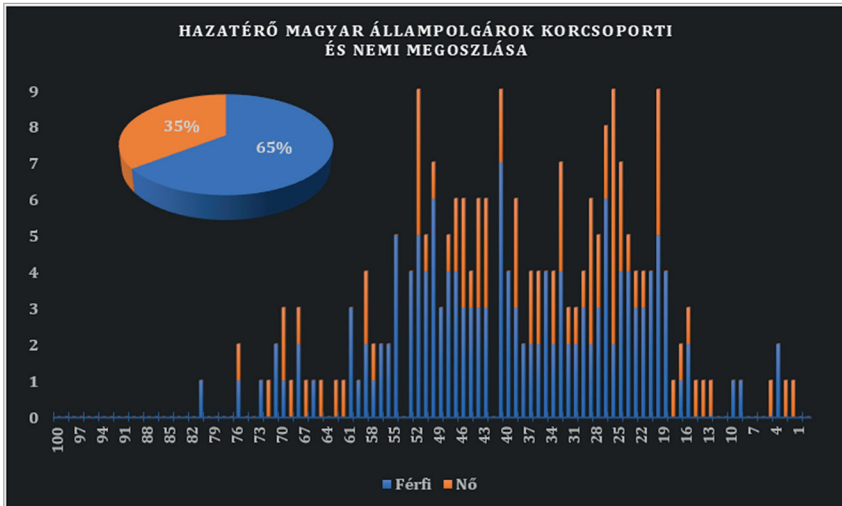
17. ábra: A hatósági házi karanténosok megoszlása, létszámadatai állampolgárságuk szerint a határon való belépés miatt kiadott körzések elrendelési megyéinek adatai alapján

Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

A belső kör kék mezője mutatja, hogy a Kőbányán hatósági házi karanténba került emberek alig több mint fele (52%) az, aki a határokon való belépés miatt⁷⁷ került karanténba, és majdnem a fele (48%) egyéb okok miatt. A középső kör kék mezői mutatják, hogy a karanténba kerülőknek ez az 52%-a melyik megyénkben lépett hazánk területére. Az e mezőknek a színeivel megegyező külső, vékony kör mutatja meg, hogy az adott megyébe belépő és karanténba kerülő emberek közül mekkora mértékű volt a magyar állampolgárok aránya. Összesítve a Kőbányán karanténba kerülő emberek 52%-a került karanténba a hazánkba való belépés miatt, és ennek az 52%-nak a 84%-a volt magyar állampolgár, amit a jobb felső sarokban lévő, hiányos kör mértéke mutat.

A 18. ábra a Magyarország határain belépő és emiatt Kőbányán karanténba kerülő személyek korszoprti és nemi megoszlását mutatja, ami a fentebb kifejtett feltételezéseim igazolására vagy cáfolatára egy pontosabb, árnyaltabb válasszal szolgált az elemzést követően.

⁷⁷ 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 3. § (1) bekezdés c) pont.

18. ábra: A Magyarországra belépő magyar állampolgárok korcsoporti és nemi megoszlása
 Forrás: a Kőbányai Önkormányzat adatai alapján a szerző szerkesztése

A teljes korcsoporti és nemi megoszlás diagramjához képest ezen, a 18. ábrán szereplő diagramon szignifikánsabb a férfiak aránya (65%), így e speciális rész esetében a feltételezésem helytállónak tűnik. A korcsoportok esetében a kis létszámú tíz év alattiaktól és 70 év felettiektől eltekintve a hangsúly a tizenévesektől az ötvenes éveikben járókig terjedő korcsoportra tolódik, így a feltételezésem, hogy a hazaérkező honfitársaink esetében a tízes–ötvenes korcsoport lesz a meghatározó, teljes mértékben helytálló lett. Továbbá a feltételezéseimnek azon része is, hogy ebben a korcsoportban is a férfiak arányának túlsúlya lesz tetten érhető.

A hatósági házi karanténosok ellátása

A hatósági házi karanténban tartózkodó segítségkérők ellátása⁷⁸ nem tért el sokban a lakosság részéről érkező, más okokból rászoruló segítségkérők ellátásától.

⁷⁸ 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 3. § (2) bekezdés.

Amire jelen esetben jobban oda kellett figyelni, az az érintés- és találkozásmentes segítségnyújtás volt.⁷⁹

A karanténban lévő segítségkérők többnyire fiatalok voltak, így az érintésmentes számlafizetés nem okozott gondot, a kijelölt önkénteseknek a bevásárolt termékek, kiváltott gyógyszerek árát utalással fizették ki, az összeg a márciusban bevezetett azonnali utalásnak köszönhetően⁸⁰ hamar megérkezett az önkéntes számlájára. A gyógyszerek kiváltásában itt is jelentős segítséget nyújtott a felhőbe feltöltött e-recept,⁸¹ amelynek az esetleges kiíratásában önkormányzatunk tudott segítséget nyújtani a segítségkérőknek.

Összességében kijelenthetem, hogy a jogszabályi kötelezettségnek⁸² ezen a téren is maximálisan eleget tudtunk tenni.

Felhasznált irodalom

- BM OKF: *Az Árvíz – számokban* (2013. június 15.). Online: www.katasztrofavedelem.hu/417/arviz-2013/2269/az-arviz-szamokban
- Bonnay Tünde – Rác Réka – Mógor Judit (szerk.): *Az új katasztrófavédelmi szabályozás – jegyzet és jogszabálygyűjtemény – közbiztonsági referensek felkészítéséhez.* Budapest, BM Országos Katasztrófavédelmi Igazgatóság, 2012.
- Halász Iván (szerk.): *Alkotmányjog.* Budapest, Dialóg Campus, 2018.
- Kozma Luca: *Mintakövetés, genetikai örökség vagy társas alkalmazkodás – Biológiai és társas hatások a férfi nemi szerep és viselkedés kialakulásában.* Doktori értekezés. Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2019. Online: <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23549/kozma-luca-phd-2020.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- KSH: *Szociális statisztikai évkönyv 2018.* Budapest, Központi Statisztikai Hivatal, 2019a. Online: www.szocialismodszertan.hu/wp-content/uploads/2020/12/szocialis_evkonyv_2018.pdf
- KSH: Szállítási teljesítmények 2019. III. negyedév. *Statisztikai Tükör*, 2019b. november 28. Online: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/sza/sza1909.pdf
- KSH: Nemzetközi utazások 2019. III. negyedév. *Statisztikai Tükör*, 2019c. december 6. Online: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/gyor/nku/nku1909.pdf

⁷⁹ Eütv. 66. § (1) bekezdés.

⁸⁰ Magyar Nemzeti Bank, Azonnali fizetés: www.mnb.hu/azonnalifizetes

⁸¹ EESZT Információs Portál – e-recept: <https://e-egeszsegugy.gov.hu/e-recept>

⁸² 41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet, 3. § (2) bekezdés.

Dániel Zoltán

KSH: *Népmozgalom*, 2019. (é. n.). Online: www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/nepmozg/nepmozg19/index.html

Muhoray Árpád: A polgári védelem helye a modern katasztrófavédelemben. *Hadmérnök*, 12. (2017), 2. 188–200.

Till Szabolcs: Különleges jogrend. In Jakab András – Fekete Balázs (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia*. 2019. Online: <https://ijoten.hu/szocikk/kulonleges-jogrend>

WHO: *WHO Characterizes Covid–19 as a Pandemic* (2020. március 11.). Online: www.paho.org/en/news/11-3-2020-who-characterizes-covid-19-pandemic

WHO: *Falsified Medical Products, Including In Vitro Diagnostics, that Claim to Prevent, Detect, Treat or Cure Covid–19* (2020. március 31.). Online: [WHO characterizes COVID-19 as a pandemic–PAHO/WHO | Pan American Health Organization](https://www.who.int/news-room/feature-stories/20200331-falsified-medical-products)

Jogi források

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.)

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

1997. évi CLIV törvény az egészségügyről

2011. évi CXII. törvény az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről

2012. évi LXXII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény módosításáról

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről

2013. évi LXXXVIII. törvény a körözési nyilvántartási rendszerről és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról

62/2011. (XII. 29.) BM rendelet a katasztrófák elleni védekezés egyes szabályairól

234/2011. (XI. 10.) Korm. rendelet a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény végrehajtásáról

40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről

41/2020. (III. 11.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről

A különleges jogrend helye, szerepe a katasztrófák elleni védekezésben...

46/2020. (III. 16.) Korm. rendelet az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető tömeges megbetegedést okozó humánjárvány megelőzése, illetve következményeinek elhárítása, a magyar állampolgárok egészségének és életének megóvása érdekében elrendelt veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről (III.)

71/2020. (III. 27.) Korm. rendelet a kijárási korlátozásról

152/2020. (IV. 27.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet során a gyermekek napközbeni felügyeletével kapcsolatos intézkedésekről

211/2020. (V. 16.) Korm. rendelet a fővárosi védelmi intézkedésekről

67/2007. (XII. 28.) IRM rendelet a Rendőrség szervei illetékességi területének megállapításáról

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2016/679 rendelete (2016. április 27.) a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről